

Manisa İlinin İdari Coğrafya Analizi

Zeki KODAY (*)

Kübra ERHAN (**)

Ferdi AKBAŞ (***)

Öz: Ege Bölgesi'nin Asıl Ege Bölümü sınırları içerisinde yer alan Manisa ili, batıda İzmir, kuzeyden Balıkesir, güneyden Aydın, güneydoğudan Denizli, doğudan Kütahya ve Uşak illeri ile çevrilidir. Çalışma sahası, kuzey ve kuzeydoğudan Demirci Dağları, doğudan Kula-Gördes-Uşak platoları, güneyden Bozdağlar, batıdan Spil Dağı, Yaman Dağları, Menemen Boğazı ve Yunt Dağı ile sınırlanmış durumda bulunmaktadır. Manisa'da Akdeniz iklimi ile beraber İç Anadolu karasal iklimi de hakimdir. Ovalarda ve vadilerde Akdeniz iklimi görülürken, çevredeki plato ve dağlık kesimlerde İç Anadolu karasal iklimi hakimdir. Manisa'yı çevreleyen dağlar, deniz etkisini engelleyecek kadar yüksek olmadığı için Ege Denizi'nden gelen yumuşatıcı hava batıdan doğuya doğru azalan ölçülerde hissedilmektedir. Ancak Manisa şehri Manisa Dağının etkisi altında kalmaktadır. Dağın şehre bakan çiplak ve sarp yüzü yazın yakıcı, kışın ise dondurucu etki yapmaktadır.

Türkiye'nin mülki idare bölünüş sistematiğine göre, ülkemizin en büyük mülki idare bölümlerini iller oluşturmaktadır. Manisa ili, 13.096 km² yüzölçümü ile ülkemizdeki 81 il arasında 17., nüfus miktarı bakımından ise 14. sırada yer almaktadır. Böyle bir durumda Türkiye yüzölçümünün % 1.6'sına, nüfus miktarı bakımından ise % 2.2'sine sahip olup ülkemizin en büyük illerinden birini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İdari Coğrafya, Manisa, nüfus.

The Analysis of the Administrative Geography of Manisa Province

Abstract: Manisa province, which is located within the boundaries of the Original Aegean Region, is surrounded by İzmir in the west, Balıkesir in the north, Aydın in the south, Kütahya and Uşak in the east. The study areas is bordered by Demirci Mountains in the north and northeast, Kula-Gördes-Uşak plateaus in the east, Bozdağlar in the south and Spil Mountain, Yaman Mountains, Menemen Strait and Yunt Mountain in the west. The climate of Manisa is combination of the Central Anatolian continental climate with Mediterranean climate. Mediterranean climate is seen in the plains and valleys, whereas Central Anatolian continental climate is dominant in plateaus and mountainous areas.

*) Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Beşeri ve İktisadi Coğrafya ABD., (e-posta: zkoday@atauni.edu.tr)

**) Yrd. Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Bölgesel Coğrafya ABD., (e-posta: kueren@atauni.edu.tr)

***) Arş. Gör. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Bölgesel Coğrafya ABD., (e-posta: ferdi.akbas@atauni.edu.tr)

Since the mountains surrounding Manisa are not high enough to prevent the maritime influence, the warm weather coming from Aegean Sea is felt in the air from west to east with a reducing influence. However, the city of Manisa remains under the influence of Manisa Mountain. The barren side of the mountain facing the city has a freezer effect in winter and cooling effect in summer. According to the systematics of administrative division of Turkey, cities constitute the largest civil administrative departments of the country. Manisa is the 17th largest city with a total of 13.096 km² surface area among 81 cities and 14th in terms of population, respectively. Accordingly, Manisa is one of the largest cities in Turkey with 1.6% of total area and 2.2% of total population of the entire country.

Keywords: Administrative Geography, Manisa, population.

Makale Geliş Tarihi: 06.11.2015

Makale Kabul Tarihi: 05.04.2016

I. Giriş

II. Manisa İlinin Coğrafi Konumu, Sınırları ve Başlıca Özellikleri

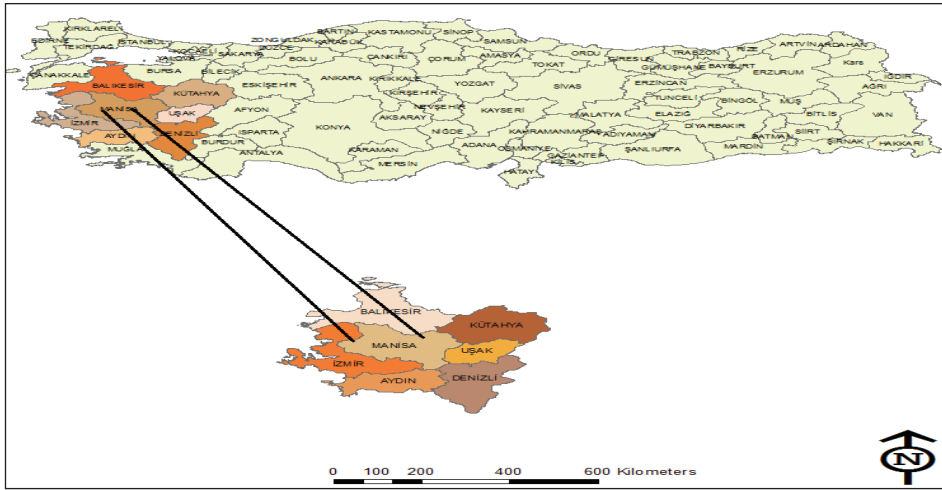
1941 yılında yapılan I. Türk Coğrafya Kongresinde Ege Bölgesi iki alt bölüme ayrılmıştır. Çardak, Bozkurt ilçeleri ile Sındırgı ilçesi arasındaki güneydoğu-kuzeybatı yönlü bir sınır Ege Bölgesini ikiye ayırmaktadır. Bu sınırın batısı Kıyı Ege Bölümü, doğusu da İç Ege Bölümü olarak adlandırılmaktadır. İki bölümü birbirinden ayıran bu sınır batı-doğu yönünde uzanan İç Batı Anadolu platolarından geçmektedir (<http://geography.humanity.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/277/2015/10/kiyi-ege1.pdf>, Erişim Tarihi: 29.04.2015).

Ege Bölgesi'nin Asıl Ege Bölümü sınırları içerisinde yer alan Manisa ili, batıdan İzmir, kuzeyden Balıkesir, güneyden Aydın, güneydoğudan Denizli, doğudan Uşak ve Kültahya illeri ile çevrilidir (Harita 1).

Manisa ilinin de yer aldığı Asıl Ege Bölümü, kuzeyde Bakırçay'ın güneyinden başlar, doğuya doğru kavisli bir hat çizerek Alaşehir Ovasının ortasından geçerek güneyde Eşler Dağının kuzeyinde son bulur. Bu bölümün Akdeniz Bölgesiyle olan sınırını Büyük Menderes Vadisi güneyindeki KB-GD doğrultulu Menteşe Dağları ile Batı Toroslarn ilk sırasını oluşturan GB-KD doğrultulu dağ sırası oluşturmaktadır. Sınır, güneyde Marmaris – Köyceğiz arasındaki Karaağaç limanından başlamakta; buradan itibaren GB-KD doğrultusunda uzanarak Gölge (Sandıras) Dağı'nın batısını, Acıpayam Ovası batısında uzanan dağ sırasını, Honaz Dağını, Acıgöl batısındaki Beşparmak Dağlarını izlemektedir (<http://geography.humanity.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/277/2015/10/kiyi-ege1.pdf>, Erişim Tarihi: 29.04.2015).

Çalışma sahamız ve çevresinde genel olarak Paleozoyik yaşlı kayalar bulunmaktadır. Ancak Manisa ilinde bütün jeolojik dönemlere ait yapılara da rastlanmaktadır. İlin

temelinde I. zaman yaşlı gnays ve şistler ile kristalize kalkerler bulunmaktadır. Marmara gölü kuzeybatısı, Çal Dağı'nda II. Zamanda oluşmuş tuf gibi volkanik unsurlara rastlanmaktadır. Manisa Ovasının doğusunda ise III. Zamana ait lav, tuf gibi volkanik unsurlarla karışmış kalker, konglomeralar bulunmaktadır. Bunun yanında yörede Gediz Nehrinin getirdiği alüvyon birimi, çakıl, kum, silt ve kilden oluşan IV. Zaman (Kuvaterner) Manisa, Salihli, Alaşehir, Turgutlu, Sarıgöl'de geniş yayılış alanına sahiptir (Manisa İl Çevre Durum Raporu, 2011, 46-48).

Harita 1. Manisa ili Lokasyon Haritası

Araştırma sahasının denize kıyısı olmamasına rağmen Batı Anadolu'nun kıyıya en yakın ili konumundadır. Coğrafi olarak yer aldığı Ege Bölgesi'nin kuzey ve ortasında bulunmaktadır. Gediz nehrinin büyük bölümü il içinde yer almaktadır. Manisa ilini idari bakımdan doğudan Uşak'ın Merkez ve Eşme, Kütahya'nın Gediz ve Simav, kuzeyden Balıkesir'in Sındırgı, Merkez, Savaştepe ve İvrindi, güneyden Aydın'ın Nazilli ve Kuyucak, güneydoğudan Denizli'nin Buldan ve Güney, güneybatıdan İzmir'in Kiraz, Ödemiş, Bayındır ve Kemalpaşa, batıdan ise İzmir'in Bornova, Menemen, Aliağa, Bergama ve Kınık ilçeleri çevrelemektedir. Çalışma sahasının yüzölçümü 13.096 km²'dir. Yükseltisi ise 50 m. ile 850 m. arasında değişmektedir. İl merkezinden doğuya gidildikçe yükselti artmaktadır. Manisa'da arazinin ana çizgilerini, doğu-batı doğrultusunda uzanan ve kuzey-güney ve güneydoğu-kuzeybatı doğrultularına çatallanan oluk şekilli çukurlar oluşturmaktadır. Bu çukurlardan biri olan Gediz Ovası, çalışma sahasının içinde boylu boyunca uzanmaktadır (http://www.csb.gov.tr/ldb/ced/editordosya/manisa_icdr2011.pdf, Erişim Tarihi: 04.05.2015).

Araştırma sahasında yeryüzü şekillerinin hemen hemen bütün biçimlerine rastlanabilmektedir. Bu yerşekilleri içerisindeki en büyük pay il yüzölçümünün % 54,3'ünü kaplayan dağlardır. Dağlardan sonraki sırayı ise platolar (% 27,8) ile ovalar (%17,9) oluşturmaktadır. Manisa'nın çevre il ve ilçelerle olan sınırlarının büyük bir kısmı yüksek yerlerden geçmektedir (Manisa İl Çevre Durum Raporu, 2011: 40-48, Manisa İl Yıllığı 2000).

Araştırma sahasında Akdeniz iklimi ile beraber İç Anadolu Bölgesi'nin karasal nitelikli iklimi görülmektedir. Araştırma sahasının büyük bir kısmında karasal nitelikleri ağır basan Akdeniz İklimi görülmektedir. Bu iklimden dolayı ilde yaz mevsimi çok sıcak geçmektedir. Gediz Ovasının batı kesiminde küçülen koridoru dışında, Spil Dağı, Yamanlar Dağı ve Yunt Dağı'nın deniz etkisine kapalı olması nedeniyle, ilde kış mevsimi kıyı kuşağına göre daha soğuk geçmektedir (Manisa İl Çevre Durum Raporu, 2011: 46-48).

Manisa'da ovalar ve ovaları çevreleyen vadilerde, karasal nitelikli Akdeniz iklimi görülürken, yüksek dağlık bölgeler, kuzey ve kuzey doğudaki dağlar ile platolarda İç Anadolu'nun karasal nitelikli ikliminin etkileri görülmektedir (Koçman, 1993: 1-57).

Araştırma sahasındaki ovaların çevresindeki dağlar, kıyıdan gelen denizen ıllanlaştırıcı etkisini önleyecek kadar yüksek olmamasından ve dağların denize göre konumlarından dolayı denizin etkisi batıdan doğuya doğru azalan ölçüde hissedilmektedir. Ovalık alanların ikliminde denize olan mesafenin az olması nedeniyle ıllanlaşma söz konusudur. Manisa ili genel itibariyle Spil Dağı'nın etkisi altında kalmaktadır. Spil Dağı'nın kayalık, yalın ve şehre dönük olan yüzü yazın kavurucu kışın ise dondurucu etki yapmaktadır (<http://www.manisa.gov.tr/genel-bilgiler>, Erişim Tarihi: 05.05.2015). Yıllık ortalama sıcaklığın 17 °C olduğu sahada, en yüksek ortalama sıcaklık değerleri Temmuz (28.1 °C) ve Ağustos (27.7 °C) aylarında kaydedilmiştir. Yağışların aylara düzensiz dağıldığı Manisa'da, yıllık toplam yağış 720 mm'nin üzerinde gerçekleşmektedir. Yağışlar en yüksek değerlerine kış mevsiminde ulaşmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Manisa İstasyonuna Ait Bazı İklim Elemanlarının Aylık Ortalama Değerleri (1950-2014).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Ort. Sic. (°C)	6.7	8	10.7	15.2	20.5	25.5	28.1	27.7	23.3	17.9	12.2	8.4	17
Ort. Yük. Sic. (°C)	10.8	12.5	16.1	21.1	27.1	32.2	34.9	34.8	30.5	24.2	17.3	12.3	22.8
Ort. Düş. Sic. (°C)	3	3.7	5.5	9.1	13.5	17.9	20.8	20.6	16.3	12.1	7.5	4.7	11.2
Ort. Yağış (mm)	121.3	107.7	79.9	57.5	38.9	16.5	5.5	4.8	15.7	48.7	91.4	141.3	729.2

Kaynak: DMİGM.

Çalışma sahasında batıdan doğuya doğru gidildikçe iklim, toprak, topografya gibi çevre şartlarında yaşanan değişim bitki örtüsünü de etkisi altına almıştır. Manisa'da orman

alanları maki formasyonunun üzerinde başlamaktadır. Araştırma sahasındaki alçak yamaçlarda ve vadi kenarlarında kurakçıl bir orman tipi sayılan maki toplulukları hakimdir. Maki formasyonunu oluşturan bitki türleri, genellikle kışın yapraklarını dökmeyen çalımlar görünüşündedir. Yapraklar küçülmüş ve sert bir cila tabakası ile kaplanmış (Arınç, 2011: 208-211). Geniş yapraklı kocayemiş, funda, ladin, zeytin, defne, kuşkonmaz, üvez Manisa’da görülen başlıca maki türlerini oluşturmaktadır. Araştırma sahasının topraklarının % 50’ye yakını (% 46) maki ve ormanlarla kaplıdır. Maki bitki örtüsü çalışma sahasında geniş bir yayılış göstermekte olup genellikle dağların kuzey ve batı yamaçlarında yer almaktadır. Ormanlar ise genellikle 1000 m. üzerinde yer almaktadır. Manisa’daki ormanlarda dişbudak, karaçam, karaağaç, kızılçam, ardıç, ahlat ve çınar ağaçları bulunmaktadır (http://www.csb.gov.tr/ldb/ced/editordosya/manisa_icdr2011.pdf Erişim Tarihi: 04.05.2015, Manisa İl Çevre Durum Raporu, 2011: 227-275).

Manisa’nın toprak yapısını etkileyen en önemli faktörler arasında iklim ve topografik koşulları gelmektedir. Sahanın ana jeomorfolojik birimleri ile toprak tipleri arasında önemli bağıntılar seçilebilir. Çok arızalı bir topografyanın sonucu olarak, uzun sürede oluşmuş olgun iklimatik toprak grupları yerine, ana materyal ve jeomorfoloji şartlarının etkilediği intrazonal toprak tipleri geniş ölçüde ortaya çıkmıştır. Nitekim eğimli alanlarda litosoller, dağların yamaç ve eteklerinde biriken yamaç döküntüleri veya depolar üzerinde Kolluviyal topraklar, havza tabanlarında Alüvyal topraklar, eski aşınım yüzeyleri üzerinde Kırmızımsı topraklar, Post Neojen yaşlı yüzeyler üzerinde ise yarı olgun Akdeniz veya Kahverengi Orman Toprakları yayılış göstermektedir. Yörenin volkanik alanlarında, toprak oluşumu zayıftır ve çoğu yerde iskelet topraklar biçimindedir veya kısmen Regosollere dönüşmüşlerdir (Arınç, 2011: 206).

III. İdari Coğrafya Özellikleri

Türkiye’nin mülki idare bölünüş sistematiğine göre ülkemizin en büyük idari birimlerini iller oluşturmaktadır. İller “birden fazla ilçenin biraraya gelmesiyle oluşan, valilikler ile bu makama bağlı diğer kadrolar tarafından yönetilen Türkiye’nin en büyük mülki idare bölgeleridir”. İlleri oluşturan ilçeler ise köylerler belediye örgütlü yerleşmelerin (şehirler, kasabalar, kasabalaşmamış belediye örgütlü yerleşmeler) idari alanları ile bu idari alanların içinde veya dışında yer alan hazine arazilerinden oluşmaktadır (Koday&Erhan, 2008: 237).

Manisa ili 13096 km² yüzölçüme sahip alanı ile ülkemizin büyük illeri arasında yer (17.sırada) almaktadır. Ege Bölümü’nde ise Afyonkarahisar’dan (13927 km²) sonra 2. sırada bulunmaktadır. Manisa il alanının genel çizgilerini belirleyen özelliklerin başında vadiler ve bu vadiler üzerindeki ovalar gelmektedir. Denize dik uzanan dağların arasında kalan çöküntü alanlarında akarsular tarafından derince yarılmış geniş vadiler bulunmaktadır. Manisa’nın il merkezi yakınlarında birleşen vadiler, güneydoğu yönünden gelen Alaşehir vadisiyle birleşen Gediz ve kuzeydoğudan gelen Kumçayı vadileridir (Manisa İl Çevre Durum Raporu, 2011: 30-46).

İlin topografyasından dolayı ilçelerin yüzölçümleri arasında büyük eşitsizlikler bulunmaktadır. En fazla yüzölçümüne sahip ilçeler, Akhisar (1706 km²), Demirci (1452 km²), Salihli (1220 km²) ilçeleri olup, 274 km² yüzölçümü ile Demirci ve 294 km² ile Köprübaşı ilçeleri ilin en küçük ilçeleridir (Tablo 2).

Tablo 2. Manisa İlinde İlçelere Göre Yüzölçüm, Nüfus ve Nüfus Yoğunluğu (2014)

İlçe Adı	Toplam Nüfus	%'si	Yüzölçümü km ²	Yoğunluk km ² / kişi
Şehzadeler	166443	9.6	515	323
Yunusemre	204436	11.8	823	248
Ahmetli	16104	0.9	297.59	54
Akhisar	163107	9.3	1706.98	96
Alaşehir	99962	5.7	1015.26	98
Demirci	43027	2.4	1452.76	30
Gölmarmara	15384	0.9	274.98	56
Gördes	29768	1.7	947.44	31
Kırkağaç	45730	2.6	549.40	83
Köprübaşı	14191	1	294.11	48
Kula	45587	2.6	917.04	50
Salihli	156861	9	1.220.08	128
Sarıgöl	36206	2	352.02	103
Saruhanlı	53684	3	839.37	64
Selendi	21437	1.2	700.97	31
Soma	105518	6	830.34	127
Turgutlu	150460	9	472.86	319
İl Toplamı	1367905	100	13096	104

Kaynak: Tük, Harita Genel Komutanlığı, Manisa Valiliği verilerinden yararlanılarak hesaplanmıştır.

Komşu illere göre (Aydın, İzmir, Denizli, Uşak, Balıkesir) yüzölçümü bakımından 2. sırada yer alan Manisa, nüfus bakımından da İzmir'den (4113072 kişi) sonra 2. sırada bulunmaktadır (Tablo 3). Nüfus yoğunlukları değerlendirildiğinde km²'ye 346 kişi ile İzmir'in en fazla nüfus yoğunluğuna sahip il olduğu dikkat çekmektedir. İzmir'i 104 kişi ile Manisa ili izlemektedir. Çalışma sahasının komşuları durumunda bulunan bu illerin yüzölçümlerinin küçük nüfuslarının fazla olması km²'ye düşen insan sayısını arttırmıştır. Diğer komşu iller incelendiğinde Balıkesir'in yüzölçümünün fazla (14583 km²), Uşak'ın ise en az nüfusa (349459 kişi) sahip olduğu görülür. Bu nedenle Uşak ilinde km²'ye düşen kişi sayısı diğer illere göre düşüktür (Tablo 3).

Tablo 3. Manisa ve Komşu İllerin Yüzölçümü, Nüfus ve Nüfus Yoğunlukları (2014)

İller	Yüzölçümü (km ²)	Nüfusu	Nüfus Yoğunluğu km ² /kişi
İzmir	11891	4113072	346
Aydın	8116	1041979	128
Uşak	5555	349459	63
Denizli	12134	978700	81
Balıkesir	14583	1189057	81
Manisa	13096	1738784	133

Kaynak: TÜİK (ADNKS 2014) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Nüfus miktarı bakımından ülkemizde 14. sırada yer alan Manisa, Türkiye nüfusunun ancak % 2.2'sine sahiptir. İlin bulunduğu Asıl Ege Bölümü'ndeki iller arasındaki yeri değerlendirildiğinde; İzmir (4113072 kişi)'den sonra 2. sırada yer aldığı görülmektedir. İlçelere göre nüfus miktarı incelendiğinde; Manisa'da Metropol merkez ilçelerden Şehzadeler ve Yunusemre ilçelerinin, il toplam nüfusunun % 21.4'üne sahip olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 2). Bir bakıma il nüfusunun beşte biri, içerisinde il merkezinin de yer aldığı Şehzadeler ve Yunusemre ilçelerinde yaşamaktadır. Nüfus miktarı bakımından Yunusemre (204436 kişi), Şehzadeler (166443 kişi) ilçelerini, Akhisar (163107 kişi), Salihli (156861 kişi) ilçeleri takip etmektedir. Ahmetli (16104 kişi), Gölçümlü (15384 kişi) ve Köprübaşı (14191 kişi) ilçeleri birbirlerine yakın nüfus değerleri ile ilin en az nüfuslu ilçelerini oluşturmaktadır (Tablo 2).

Türkiye'nin 2014 yılı nüfus yoğunluğu km²'ye 101 kişi, Manisa ili ise ülke ortalamasının üstünde olup km²'ye 133 kişidir. Şehzadeler ilçesi km²'ye 323 kişi ile en kalabalık ilçeyi oluşturmaktadır. Bunu Şehzadeler (323 kişi), Turgutlu (319 kişi), Yunusemre (248 kişi) ilçeleri izlemektedir (Tablo 2). Nüfus yoğunluğu en az olan ilçeler ise; Demirci (30 kişi), Gördes ve Selendi (31 kişi) ilçeleridir. Doğal olarak yüzölçümlerine göre kalabalık nüfusa sahip olan ilçelerde nüfus yoğunluğu fazla, yüzölçümleri büyük ancak nüfus miktarı az olan ilçelerde ise nüfus yoğunluğu düşük değerlerde kalmaktadır (Koday&Erhan, 2013: 44). Bu farklılığın oluşmasında Kıyı Ege Bölümü ile İç Ege Bölümlerinin rölyef şartları etkili olmuştur. Yükselti, iklim, hidrografi ve toprak şartları bakımından İç Ege Bölümü'ne göre daha avantajlı bir konumda yer alan Kıyı Ege Bölümü, beşeri ve ekonomik faaliyetlerde de İç Ege Bölümü'nden farklıdır. Nadas alanlarının geniş alan kapladığı ve ekstansif hayvancılığın yaygın olduğu İç Ege Bölümü'ne karşın, Asıl Ege Bölümü'nde tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde çeşitlilik söz konusudur (<http://www.manisa.gov.tr/genel-bilgiler>, Erişim Tarihi: 06.05.2015). Bu durum Kıyı ve İç Ege Bölümlerinde bulunan ilçelerde de etkisini göstermektedir. İç Ege Bölümü'nde yer alan Demirci, Gördes, Köprübaşı, Kula ve Selendi ilçelerinde km²'ye düşen nüfus yoğunlukları Kıyı Ege Bölümü'ndeki ilçelere oranla oldukça düşüktür (Tablo 2). Kıyı Ege Bölümü'nde nüfus

yoğunluğunun fazla olmasında göçlerin büyük etkisi bulunmaktadır. Çünkü ülkemizde iç göçler doğudan batıya doğru gerçekleşirken, Ege Bölgesi'nde de bu durum iç kısımlardan kıyı kesimindeki yerleşmelere doğru gerçekleşmektedir.

Günümüzde olduğu gibi antik çağda da doğu ile batıyı, kuzey ile güneyi birbirine bağlayan yollar üzerinde bulunan Manisa ili, nüfus bakımından Ege Bölgesi'nde İzmir'den sonra 2. sırada yer almaktadır. Batı Anadolu'yu İran ve Uzakdoğu'ya bağlayan yolun üzerinde yer alan Manisa şehri, sahip olduğu elverişli coğrafi koşullar yüzünden birçok savaşa sahne olmuş, yerleşme tarihi boyunca bazen dini bazen idari bazen de ekonomik bir merkez olarak tarihin her döneminde büyük bir nüfus barındırmıştır (Taşlıgil, 1992: 227).

Türkiye'nin batısında İzmir anakentinin kuzeydoğusunda İzmir-İstanbul karayolu üzerinde bulunan Manisa şehri, tarihin hemen her döneminde önemli şehirlerden birisi olmuştur. Şehrin idari, ekonomik ve kültürel olarak yüklendiği bu misyonlar fiziki yapısını da etkilemiştir. Bizanslılar dönemine kadar şehir Sandıklı civarında daha dik eğimli yamaçlarda kurulmuş olduğu halde, Saruhanoğulları döneminden itibaren daha az eğimli alanlara doğru yayılmaya başlamıştır. Bu yayılma Osmalı Devleti döneminde devam ettikten sonra Cumhuriyet döneminde de hem kuzey hem de doğu-batı yönlerinde gelişimini devam ettirmiştir (Karakuyu, 2007: 2). Osmanlı İmparatorluğu döneminde Manisa; İzmir, Muğla, Denizli sancakları ile birlikte Aydın vilayetine bağlı olmuş ve bu vilayetin merkezi İzmir sancağı olmuştur. 1922 yılında Saruhan Sancağı adıyla Aydın vilayetinden ayrılan çalışma sahası bağımsız bir sancak haline getirilmiştir. Araştırma sahası 1923 yılında Saruhan adıyla vilayet olmuştur. 1927 yılına gelindiğinde ise Saruhan adı Manisa olarak değiştirilmiştir (Manisa İl Çevre Durum Raporu, 2011: 32).

A. Köy İdari Alanları

Nüfus miktarına bakılmaksızın bir ortak yaşam tarzının hüküm sürdüğü kasaba niteliği kazanmamış sürekli ikamet edilen kırsal yerleşmelere köy adı verilmektedir. Bir köy yerleşmesi, yerleşilen arazi (jeomorfolojik birim) ile köy evlerinin ve diğer binaların (okul, cami, sağlık ocağı, köy odası, bakkal, kahvehane vb.) sentezinden oluşmaktadır. Köy yerleşmelerinde kişilere ait çok sayıdaki konut bir araya gelerek köyü meydana getirmektedir (Özçağlar, 2011: 44).

Prof. Dr. Talip Yücel Hocamıza göre köy; "Ziraatin ağırlığını hissettirdiği ve bu sebeple oturak bir hayatın hüküm sürdüğü köyler ister toplu ister dağınık meskenlerden müteşekkil olsun, sınırları belirli bir faaliyet sahasının idari merkezleri; yurdumuzun en küçük idari üniteleridir". Bu tanım köy kavramına oldukça açıklık getirmiş olup, bundan sonra yapılacak olan köy tanımlarına yardımcı olmuştur (Özçağlar, 1996: 8).

Türkiye'de en küçük yönetim birimi olan köy yerleşmeleri bilindiği gibi devamlı oturan yerleşmelerdir (Doğanay, 1997:252-253). Köy idari alanlar yalnızca ikamet saha-

sının yer aldığı alanı değil, aynı zamanda otlak, tarım arazisi ve orman gibi alanları da içerisine alan, muhtar ve ihtiyar heyeti tarafından idare edilen ve bir ilçeye bağlı en küçük yönetim birimini oluşturmaktadır (Koday&Erhan, 2013: 45).

Köyler il ya da vilayet idari hizmet sahaları arasında yer almaktadır. Bu açıdan ülkemiz 81 il yönetim birimine ayrılmış ve her il yönetim sistemine de ihtiyaç duyulduğu sayıda ilçe, bucak ve köy yönetim birimine ayrılmıştır. Türkiye'nin idari bölünüşünde en alt kademede yer alan köy, en küçük idari ünedir. Bu idari üniteler seçimle işbaşına gelen muhtarlar ve ihtiyar heyetleri tarafından yönetilmektedir. Her köyün bir idari sınırı bulunmakta ve sınırlar içerisinde kalan bütün alanlar o köyün yönetim alanında yer almaktadır. Her köyün muhtarlığında o köye ait resmi onaylı bir sınır belgesi (hudutname) bulunmakta ve bu belgede köy sınırlarının nereden geçtiği belirtilmektedir (Darkot, 1954: 44).

18.03.1924 tarih ve 442 sayılı köy kanunu ile 03.04.1930 tarih ve 1580 sayılı eski Belediye Kanunu'nda nüfus miktarı için 2000 rakamı sınır kabul edildiğinden, eskiden yapılan köy tanımlarında “*nüfusu 2000'den az olan yurtlara köy denir*” şeklinde yuvarlak ifade kullanılmıştır. 24 Aralık 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5272 sayılı yeni Belediye Kanununun 4. maddesine göre bundan böyle nüfusu 5000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilecektir. Bir yerleşim alanında belediye kurulması için 5000 nüfusun üzerinde çıkılması koşulu getirildiğine göre, köy tanımında kullanılan 2000 rakamı yerine 5000 rakamının genel anlamda ortalama sınır kabul edilmesi zorunluluğu belirlemiştir. Ülkemizde nüfusu 5000 aştığı halde belediye teşkilatı kurulmayan çok sayıda köyün bulunduğu bilinmesi ve bu bağlamda tek başına nüfus miktarının esas olarak köy tanımı yapılmaması doğru bir öneri olacağı belirtilmiştir (Özçağlar, 2005: 6)¹

Yeni kanunla birlikte ülkemizde büyükşehir belediyelerin sayısı artmış, hizmet alanları genişlemiş, köy ve beldelerin statüsü değişerek bağlı buldukları ilçenin birer mahallesi haline dönüşmüşlerdir. Mevcut düzenlemenin etkilerini yaşamsal anlamda hemen görmek mümkün değildir. Gerçekte yasadan önce köy yasadan sonra mahalle olan yer-

1) Konu ile ilgili detaylı bilgi için bkz. 12.11.2012 tarihli 6360 sayılı kanun ile büyükşehir belediyesi ve 26 ilçe kurulması kararlaştırılmış ve mevcut büyükşehir belediyelerinin sınırları yeniden belirlenmiştir. Kanunun 1. maddesinin 1. ve 2. fıkrasına göre; Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, ve Van illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. Ayrıca daha önce İstanbul ve Kocaeli illeri için geçerli olan büyükşehir belediyelerinin hizmet alanlarının il mülki sınırı kabul edilmesi hükmü diğer 14 büyükşehir belediyesi için de geçerli kılınmıştır. Kanun gereğince; Ankara, Adana, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya, ve Samsun büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırlarıdır. 14.03.2013 tarih ve 6447 sayılı kanunla, 13 büyükşehir belediyesi, ve 26 ilçe kurulması ibaresi, 750 bin nüfus kriterini sağlayan Ordu ilinin de eklenmesiyle 14 büyükşehir belediyesi ve 27 ilçe olarak değiştirilmiş ve böylece Türkiye'de büyükşehir belediye sayısı toplam 30'a yükselmiştir (Koday, Z., Erhan, K, 2015: 429-446).

leşmelerin fonksiyonları değişmeyip mevcut olan faaliyetler aynen devam edecektir. Değişen ise köy idari alanlarının kentsel idari alanlarına dönüşmesi ve köy nüfusu olarak geçen nüfusun kentsel nüfusa dahil olmasıdır (Koday&Erhan, 2015: 429-446).

Manisa ilinde toplam 848 köy idari alanı bulunmaktaydı. 6360 sayılı kanunda yapılan değişiklikle köyler ve beldeler mahalleye dönüştürülmüştür. Ancak coğrafi bakımdan yerleşme yine köy yerleşmesi ve kırsal yerleşme olduğu unutulmamalıdır. Çünkü idari taksimattaki değişiklik yerleşmenin fonksiyonlarını etkilememiştir. Ege Bölgesi'nin topografik yapısından kaynaklanan bir durum olarak, yerleşmelerin toplu bir doku kazanması yönetim birliğinin sağlanmasını kolaylaştırmıştır. Bu sebeple bir köy alanı içerisinde bir ya da birden fazla yerleşme bulunmaktadır. Bu nedenle araştırma sahasının köyleri genel olarak değerlendirildiğinde, genellikle mahalleli köylerin ağırlık kazandığı ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra nadir de olsa tek yerleşmeli köylerden bahsetmek mümkündür.

Araştırma sahasındaki köylerin ilçelere göre dağılımı incelendiğinde, Akhisar (95 köy), Demirci (92 köy) ve Salihli (78 köy) ile en fazla köy yerleşmesine sahip ilçeler olarak dikkat çekmektedir. En az köye sahip ilçeler ise Ahmetli (17 köy) ve Gölarmara (15 köy)'dir. Araştırma sahasına bağlı 848 köyün 2014 yılı itibariyle toplam nüfus miktarı 441.649'dur. Araştırma sahasındaki ortalama köy nüfus yoğunluğu 520.8 kişidir. (Tablo 4).

Tablo 4. Manisa İlinin İlçeler ve Bağlı Köylerin Nüfusları (2014)

Şehzadeler	Nüfus	Yunus Emre	Nüfus	Kırkağaç	Nüfus	Selendi	Nüfus
Aşağıçobanisa	2.876	Akçaköy	192	Bademli	190	Akçakertil	193
Ayvacak	38	Asmacık	266	Bakır	3.181	Altınköy	208
Belenyenice	207	Büyükşümbüller	76	Çiftlik	227	Aşağıgüllüce	222
Çavuşoğlu	460	Dazyurt	315	İlyaslar	1.451	Avlaşa	365
Gökbel	396	Durasıllı	264	Karakurt	1.964	Beypınar	228
Gökçeler	41	Düzlen	477	Küçükyaya	119	Çalıklı	209
Güzelköy	164	İlyasçılar	161	Musahoca	533	Çamköy	379
Hacıhaliller	1.196	Karahahtmetli	161	Ögeçli	316	Çamlıca	329
Halıtlı	549	Karahüseyinli	33	Siledik	119	Çampınar	383
Hamzabeyli	800	Kışlaköy	132	Yağmurlu	698	Çamyayla	319
Kağan	311	Koruköy	135	Alacalar	616	Çanşa	434
Kaleköy	104	Kozaklar	69	Alifakı	844	Çıkırıkçı	554
Kalemli	360	Küçükbelen	182	Bostancı	881	Çinan	450
Karaağaçlı	2.175	Küçükşümbüller	77	Çaltıcak	320	Çortak	426
Karakoca	287	Maldan	850	Çobanlar	329	Dedeler	139
Karayenice	457	Ortaköy	204	Demirtaş	567	Dumanlar	220

Kayapınar	1.121	Osmanlı	502	Dualar	639	Eskin	732
Sarıalan	213	Otmanlar	169	Fırdanlar	190	Gölbaşı	208
Selimşahlar	1.437	Örselli	242	Gebeler	487	Hacılar	474
Tekeliler	118	Pınarköy	158	Gelenbe	1.827	Halılar	291
Tepecik	305	Recepli	546	Gökçukur	180	Havaoğlu	255
Tilkistüleymaniye	457	Sakallı	219	Güvendik	430	Kabaklar	175
Turgutalp	68	Sariahmetli	183	Hacet	301	Karabeyler	656
Veziroğlu	319	Siyekli	636	Halkahavlu	215	Karakozan	432
Yenihamandalı	302	Süngüllü	263	Hamidiye	395	Karaselendi	291
Yeniköy	1.192	Türkmen	191	Hamitli	438	Karataşterziler	397
Yenimahmudiye	97	Uzunlar	217	Işıklar	342	Kayranlar	208
Yeşilköy	730	Yaylaköy	172	Kınık	229	Kazıklı	743
Yukarıçobanisa	398	Yuntdağköşeler	235	Kocaiskan	671	Kınık	295
Karaoğlanlı	1.921	Yuntdağyenice	551	Kuyucak	125	Kurşunlu	134
Sancaklıbozköy	2.124	Avdal	56	Sakarlı	181	Kürkçü	288
Sancaklıçeşmebaşı	208	Bostanlar	97	Söğütalan	300	Mıdıklı	364
Sancaklığdecik	1.123	Çamköy	133	Köprübaşı	Nüfus	Mollaahmetler	286
Sancaklıkayadibi	109	Çamlıca	553	Akçaalan	110	Omurlar	280
Sancaklıuzunçınar	138	Çınarlıkuyu	200	Alanyolu	510	Pınarlar	565
Akgedik	438	Davutlar	285	Arpacı	192	Rahmanlar	650
Bağyolu	435	Demirci	67	Azimli	74	Satılmış	321
Beydere	34	Gülbağçe	338	Bozburun	171	Selmanhacılar	332
Emlakdere	729	Karakılıçlı	288	Cııcıklı	113	Şehirlioğlu	274
Evrenos	340	Karaveliler	153	Çarıklar	100	Tavak	575
Gürle	84	Karayağcılar	26	Çavullar	153	Tepeynihan	406
Karaali	701	Kırançiftliği	70	Döğüşören	98	Turpçu	135
Muradiye	7.064	Kocakoru	31	Esat	70	Yağcı	145
Sarınasuhlar	81	Mollasüleymanlı	29	Gölbaşı	71	Yenice	481
Şamar	100	Müslüh	188	Gündoğdu	140	Yukarıgüllüce	161
Uzunburun	184	Örencik	424	İkizkuyu	331	Zıramanlar	103
Yağcılar	997	Pelitalan	1.101	Karaelmacık	169	Soma	Nüfus
Akhisar	Nüfus	Sarma	347	Kasar	96	Adil	19
Akçaalan	233	Sümbültepe	33	Kavakyeri	218	Akçaavlu	359
Akçeşme	215	Üçpınar	1.367	Kemhallı	267	Avdan	2.444
Akkocalı	470	Alaşehir	Nüfus	Kıdırıcık	164	Bayat	380
Akselendi	2.376	Akkeçili	686	Kınık	65	Beyce	427
Aşağıdolma	230	Alhan	535	Kıranşeyh	433	Boncuklu	69
Başlamış	302	Azıtepe	412	Killik	74	Bozarmut	279

Bekirler	214	Badınca	447	Kozaklı	125	Büyük Güney	102
Beyoba	2.007	Bahadır	817	Kurtlar	201	Büyük Işıklar	73
Boyalılar	107	Bahçedere	91	Mestanlı	46	Cenkleri	3.602
Çamönü	1.380	Bahçeliköy	199	Rağıllar	110	Çatalçam	61
Çanakçı	482	Baklacı	1.078	Sargaç	103	Çavdır	230
Çıtak	322	Belenyaka	666	Uğurlu	51	Çevircek	114
Çobanhasan	466	Caberfakılı	622	Yardere	50	Darkale	136
Çoruk	127	Çağlayan	381	Yeşilköy	219	Deniş	208
Dağdere	2.419	Çakırcaali	456	Kula	Nüfus	Dereköy	31
Dayıoğlu	218	Çamlıbel	166	Ahmetli	144	Devlethan	73
Dingiller	177	Çarıkbozdağ	444	Aktaş	200	Dualar	312
Doğankaya	513	Çarıkkaralar	151	Ayazören	509	Duğla	137
Doğuca	179	Çeşneli	468	Balıbey	346	Eğnez	250
Dolmadeğirmen	612	Dağarlar	712	Başbüyük	632	Evciler	211
Durasıl	505	Dağhacıyusuf	1.652	Battalmustafa	227	Göktaş	177
Eroğlu	207	Delemenler	2.050	Bebekli	1.091	Hacıyusuf	311
Göcek	369	Erenköy	178	Börtlüce	223	Hamidiye	664
Gökçeahmet	1.034	Evrenli	338	Çarıkballı	1.201	Hatun	134
Gökçeler	222	Girelli	1.297	Çarıkmahmutlu	202	Heciz	111
Hacıbrahimler	127	Göbekli	418	Çarıktekke	188	Kaplan	62
Hacıosmanlar	431	Gülenyaka	216	Çiftçüibrahim	195	Karacahisar	183
Hamidiye	107	Gülpınar	490	Dereköy	368	Karacakaş	681
Hamitköy	441	Gümüşçay	818	Encekler	528	Karaçam	261
Hanpaşa	1.102	Gürsu	142	Eroğlu	405	Kayrakaltı	291
Harmandalı	274	Hacıaliler	533	Evciler	247	Kızılören	181
Hasköy	402	Horzumalayaka	302	Gökdere	192	Kiraz	154
İsaca	579	Horzumembelli	168	Gölbaşı	318	Kobaklar	13
Kabağaçkırın	41	Horzumkeserler	766	Güvercinlik	483	Koyundere	61
Kadıdağı	819	Horzumsazdere	204	Hacıtufan	314	Kozanlı	169
Kapaklı	903	İlgın	280	Hamidiye	191	Kozluören	208
Karabörklü	268	Işıklar	722	İbrahimağa	194	Kum	166
Karaköy	237	İsmetiye	234	İncesu	226	Küçük Güney	117
Karayağcı	188	Karacalar	236	Kalınharman	223	Menteşe	39
Kavakalan	325	Karadağ	263	Kavacık	558	Naldöken	90
Kayalıoğlu	2.063	Kasaplı	702	Konurca	293	Pirahmet	167
Kayganlı	72	Kavaklıdere	4.913	Körez	784	Sarıkaya	17
Kızlaralanı	354	Kemaliye	1.599	Narncalıptrak	942	Sevişler	266
Kobaşdere	112	Kestanederesi	144		277	Söğütçük	76

Kocakağan	954	Killik	2.477	Ortaköy	361	Sultaniye	60
Kömürcü	676	Kozluca	591	Papuçlu	310	Tabanlar	77
Kulaksızlar	202	Kurudere	240	Sandal	1.569	Tekeli Işıklar	148
Kurtulmuş	289	Matarlı	114	Saraçlar	506	Turgutalp	10.009
Mecidiye	1.420	Narlidere	506	Sarnıç	348	Türkali	97
Medar	1.875	Osmaniye	572	Söğüttere	164	Türkiyala	103
Moralılar	179	Örencik	688	Şehitlioğlu	556	Ularca	597
Musaca	85	Örnekköy	319	Şeremet	277	Uruzlar	96
Musalar	185	Piyadeler	1.552	Şeritli	134	Vakıflı	69
Muştullar	303	Sarıpınar	769	Tatlıçeşme	197	Yağcılı	642
Pekmezci	217	Selce	246	Topuzdamları	295	Yayladalı	42
Pınarcık	339	Serinyayla	792	Yeniköy	130	Yırca	305
Rahmiye	84	Sobran	746	Yeşilyayla	316	Sarıgöl	Nüfus
Sağrakçı	338	Soğanlı	526	Yurtbaşı	307	Afşar	1.033
Sarıçalı	580	Soğukyurt	294	Ayvatlar	165	Ahmetağa	928
Sarılar	337	Subaşı	932	Bayramşah	237	Alemşahlı	941
Sarnıkköy	339	Şahyar	729	Emre	230	Bağlıca	1.361
Sazoba	911	Tepeköy	1.985	Erenbağı	153	Bahadırlar	956
Seğirdim	391	Toygar	456	Esenyazı	708	Baharlar	689
Selçikli	1.497	Türkmen	198	Gökçeören	2.483	Bereketli	452
Selvili	261	Uluderbent	2.885	Hayalli	158	Beyharmanı	272
Söğütlü	51	Üzümlü	287	Karaoba	28	Çanakçı	1.399
Süleymanlı	2.082	Yeniköy	515	Kenger	227	Çavuşlar	973
Sünnetçiler	389	Yuvacalı	130	Şihli	109	Çimentepe	884
Şehitler	125	Aydoğdu	450	Yağbastı	80	Dadağlı	914
Taşçılar	68	Caberburhan	715	Salihli	Nüfus	Dındarlı	1.313
Topluca	181	Caberkamara	327	Allahdiyen	393	Doğuşlar	28
Tütenli	660	İsmailbey	123	Bağcılar	99	Emcelli	845
Uluşınar	247	Serinköy	131	Bahçecik	647	Güneydamları	629
Yatağan	359	Yeşilyurt	3.707	Başlıoğlu	376	Günyaka	316
Yayakırıldık	649	Turgutlu	Nüfus	Beylikli	857	Kahramanlar	220
Yaykın	403	Akçapınar	812	Burhan	505	Karacaali	1.575
Yeğenoba	369	Akköy	83	Caferbey	857	Kızılçukur	1.342
Yenice	660	Aşağıbozkır	268	Çakaldoğanlar	415	Özpınar	629
Yenidoğan	198	Avşar	2.434	Çaltılı	154	Selimiye	648
Zeytinlibağ	97	Ayvacık	263	Çamurhamamı	494	Sığırtmaçlı	648
Arabacıbozköy	1.125	Baktırlı	245	Çavlu	873	Şeyhdavutlar	1.045
Balıca	1.709	Bozkır	126	Çaypınar	632	Tırazlar	1.279

Büknüş	390	Çampınar	443	Çelikli	656	Yeniköy	620
Bünyanosmaniye	405	Çatalköprü	510	Çukuroba	140	Yeşiltepe	154
Dereköy	1.018	Çepnibektaş	502	Damatlı	179	Yukarıkoçaklar	195
Erdelli	399	Çepnidere	1.422	Gökköy	318	Ziyanlar	106
Evkafteke	90	Çıkrıkçı	921	Hacıbektaşlı	1.290	Gördes	Nüfus
Işikköy	509	Dağyeniköy	190	Hasalan	291	Akpınar	181
Sabancılar	258	Dalbahçe	817	Kabazlı	1.130	Balıkli	288
Sakarkaya	547	Derbent	2.080	Kapancı	1.018	Bayat	103
Sırtköy	136	Gökgedik	230	Karaağaç	573	Beğel	387
Sindelli	457	Güney	289	Karaoğlanlı	774	Beğenler	411
Süleymanköy	274	Hacısalar	405	Karapınar	207	Benlieli	290
Üçavlu	398	Irlamaz	510	Kordon	478	Boyalı	496
Zeytinliova	3.588	İzzettin	591	Köseali	931	Börez	404
Demirci	Nüfus	Kabaçınar	296	Mersindere	1.425	Çağlayan	95
Ahatlar	326	Karaköy	342	Sart	5.127	Çatalarmut	262
Ahmetler	506	Karaoluk	171	Şirinyer	192	Çiçekli	1.153
Akdere	111	Kayrak	431	Taytan	2.695	Çiğiller	524
Alağaç	300	Kurudere	242	Yağmurlar	276	Dalkara	61
Armutlu	155	Kuşlar	408	Yeniköy	414	Dargıl	360
Ayvaalan	378	Musacalı	718	Yenipazar	474	Deliçoban	404
Bardakçı	436	Musalaryeniköy	325	Yeşilkavak	358	Dereçiftlik	207
Bayramşah	72	Osmancık	207	Yılmaz	5.706	Dikilitaş	157
Bozköy	50	Ören	492	Adala	2.156	Doğanpınar	272
Çağıllar	118	Sarıbey	466	Akçaköy	15	Dutluca	238
Çanakçı	336	Sinirli	325	Akören	327	Efendili	233
Çandır	228	Sivrice	134	Akyar	22	Fundacık	438
Çardaklı	88	Temrek	53	Bektaşlar	406	Gülpınar	86
Çataloluk	295	Urganlı	4.975	Çapaklı	942	Güneşli	2.349
Demirci	301	Yakuplar	190	Çayköy	238	Kabakoz	130
Durhasan	588	Yayla	185	Çökelek	401	Kalemoğlu	436
Esenyurt	395	Yeniköy	391	Delibaşlı	102	Karaağaç	165
Eskihisar	106	Yunusdere	212	Derbent	180	Karakeçili	110
Gülpınar	71	Saruhanlı	Nüfus	Dombaylı	844	Karayağcı	568
Güveli	188	Adiloba	765	Durasılı	5.173	Karayakup	213
Hırcalı	352	Apak	375	Eldelek	459	Kaşıkcı	521
Hoşçalar	331	Aydınlar	185	Eminbey	354	Kayacık	1.041
İklikçi	52	Azimli	784	Emirhacılı	319	Kılcanlar	202
İmrenler	283	Bahadır	187	Gökeyüp	2.169	Kıran	441

İsmailler	64	Çakmaklı	292	Hacıhıdır	270	Kıymık	241
Karaisalar	89	Çaltepe	298	Hacıköseli	172	Kızıldam	376
Kayranokçular	26	Dilek	2.204	Hacılı	44	Kobaklar	542
Kazancı	143	Gökçe	1.571	İğdecik	230	Korubaşı	246
Kerpiçlik	415	Gözlet	384	Kale	241	Köseler	698
Kılavuzlar	766	Gümülceli	1.351	Kaplan	38	Kuşluk	200
Kovancı	191	Hacımusa	162	Karasavcı	178	Kuyucakrapınar	100
Köylüce	389	Hacırahmanlı	2.993	Karayahşi	679	Kürekeçi	139
Kulalar	704	Hatıplar	354	Kemer	541	Malaz	168
Kuzuköy	335	İshakçelebi	1.586	Kemerdamları	766	Malkoca	195
Küçükoba	116	Kayışlar	518	Kırdamları	261	Merkez Tepe	457
Mahmutlar	1.019	Kemiklidere	821	Kızılhavlu	268	Oğulduruk	409
Marmaracık	200	Kepenekli	296	Kurttutan	387	Pınarbaşı	101
Mezitler	246	Koldere	3.358	Mamatlı	40	Salur	507
Öksüzlü	220	Koyuncu	140	Mersinli	1.571	Saraliler	186
Ören	315	Kumkuyucak	697	Mevlutlu	758	Şahinkaya	101
Örücüler	111	Lütfiye	800	Oraklar	40	Şeyhyayla	521
Rahmanlar	196	Mütevelli	2.877	Ortaköy	202	Tüpüler	221
Sağnıç	471	Nuriye	1.184	Pazarköy	414	Ulgar	290
Saraycık	218	Paşaköy	1.870	Poyraz	745	Yakaköy	688
Sayık	349	Pınarbaşı	120	Poyrazdamları	1.801	Yeniköy	175
Serçeler	413	Sarıçam	348	Sindel	43	Yeşilyurt	116
Sevişler	336	Sarışığırılı	42	Süleymaniye	278		
Söğütçik	445	Seyitoba	388	Tekelioğlu	300		
Talas	123	Şatırlar	250	Torunlu	255		
Taşokçular	75	Taşdıbi	771	Üçtepe	66		
Tekeler	328	Tirkeş	984	Yağbasan	235		
Ulacık	490	Yeniosmaniye	167	Yeşilova	789		
Üşümüş	392	Alibeyli	1.153	Ahmetli	Nüfus		
Yenice	260	Bedeller	207	Alahıdır	1.306		
Yeşildere	312	Büyükbelen	2.843	Ataköy	369		
Yeşiloba	219	Çamlıyurt	160	Bahçecik	140		
Yiğitler	191	Çınaroba	295	Cambazlı	258		
Armağan	181	Çullugörece	601	Dereköy	368		
Borlu	2.503	Develi	708	Derici	135		
Bozçathı	156	Halitpaşa	2.816	Dibekdere	176		
Çayköy	145	Heybeli	474	Gökkaya	1.244		
Gökveliler	168	Gölmarmara	Nüfus	Hacıköseli	119		

Gümele	337	Ayanlar	164	Halilkahya	31
Hüdük	289	Beyler	245	Karaköy	280
İcikler	1.570	Çamköy	169	Kargın	751
Karyağdı	81	Çömlekçi	164	Kendirlik	246
Kulalı	62	Deynekler	570	Kestelli	249
Selvililer	84	Hacıbaştanlar	92	Mandallı	196
Tokmaklı	226	Hacıveliler	301	Seydiköy	142
Yabacı	77	Hıroğlu	112	Yaraşlı	402
Yumuklar	222	Kayaaltı	362		
Azizbey	167	Kılcanlar	91		
Boyacık	370	Ozanca	2.158		
Büyükkıran	191	Taşkuyucak	459		
Çamköy	202	Tiyenli	598		
Danişmentler	269	Yeniköy	355		
Elek	208	Yunuslar	70		
Gömeçler	186				
Gürçeşme	93				
İmceler	128				
İrişler	273				
Kargınışıklar	934				
Kayaköy	60				
Kışlak	343				
Kuzeyir	296				
Küçükkıran	195				
Küpeler	530				
Minnetler	1.004				
Teperik	131				
Yarbasan	321				
Yavaşlar	124				
Yiğenler	77				

Kaynak: TÜİK verilerinden hazırlanmıştır (2014).

6360 sayılı kanunun 3. fıkrasında belirtildiği üzere büyükşehir belediyesi bulunan illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıştır. Bu sebeple Manisa ilinde yer alan 848 köy mahalleye dönüştürülmüştür. Fakat fonksiyonları aynen devam etmektedir. Toplam 441.649 kişi olan köy nüfusu ise gerçekte kırsal alanda yaşamakla birlikte il idari

alanının tamamı kentsel idari alan ilan edildiği için şehir nüfusu içerisinde değerlendirilmektedir.

B. Kentsel İdari Alan

Kent, şehir karşılığı kullanılan ve şehirle eş anlamlıymış gibi algılanan bir sözcüktür. Ülkemizde belediye teşkilatlı yerleşmelerin tümünü şehir, kasaba ayrımı yapmadan “*kentsel yerleşmeler*” başlığı altında toplanmaktadır. Belediye teşkilatlı ilçe merkezi, il merkezi durumundaki yerleşmelerle, ilçe ve il merkezliği görevi olmayan belediye örgütlü yerleşmelerin içerisinde yer aldıkları idari alanları “*kentsel idari alan*” olarak adlandırmaktayız. Bir kentsel yerleşmenin idari alanını, kendisine komşu köylerin veya belediye teşkilatlı yerleşmelerin idari sınırları belirlemektedir (Özçağlar, 2011: 137-138).

Kentsel idari alanların oluşturulmasındaki amaç, belediye hizmetlerinin götürülmesi ve buralarda imarlı yapılaşmayı sağlamaktır. Çünkü ülkemizde kentsel idari alan dışındaki yerleşmelerde yapılaşmaya gerekli özen gösterilmemektedir (Koday, 2009: 78). Bu bakımdan belediye sınırları kentsel idari alan sınırlarını oluşturmaktadır. Kanunlarımıza göre büyükşehirler dışındaki belediye sınırlarıyla ilgili iki görev alanı oluşmuştur. Bunlardan biri belediye sınırlarıdır. Belediye kanununa göre (madde 6) bir yerleşmede belediye sınırları, belediye meclisinin kararı ve kaymakamın görüşü üzerine valinin onayı ile kesinleşen ve 5 yıl boyunca değiştirilemeyen sınırlardır. Bu sınırlar bir belediye örgütlü yerleşmede mevcuttaki konut ve yerleşim alanlarını, idari ve askeri, ticaret, sanayi, turizm ve ulaşım alanlarını kapsayan, kentsel gelişim alanını içermektedir (Kocaman, 2014: 283).

İlçelerin yönetim alanlarında şehir bulunmuyorsa kasabalardan biri doğrudan ilçe merkezi yapılmaktadır. İlçe merkezi yapılan kasaba o alandaki tek kasaba ise başka alternatif olmadığı için kaymakamlık teşkilatı bu yerleşmeye kurulmaktadır (Özçağlar, 2011: 69).

Manisa ilinde 1 il merkezi, 17 ilçe merkezi ve 68 belde olmak üzere toplam 86 kentsel idari alan bulunmaktaydı. Ancak 6360 sayılı kanunla il idari alanının tamamı kentsel idari alan haline getirilmiştir. Çalışma sahasındaki beldelerin toplam nüfusu 161539 kişi olup buna ilçe merkezlerinin de nüfusu (904153 kişi) dahil edildiğinde kentsel idari alanların toplam nüfusu 1065692 kişidir. 6360 sayılı büyükşehir belediyesi kanunu ile birlikte büyükşehir belediyesi bulunan illerde belde belediyeleri kapatılarak bağlı buldukları ilçenin mahallesi haline dönüştürülmüşlerdir. Dolayısıyla 68 beldenin tüzel kişiliği kaldırılmıştır.

Tablo 5. Manisa İlindeki Beldelerin Bağlı Oldukları İlçeler ve Nüfusları (2014).

Bağlı Olduğu İlçe	Belde Adı	Nüfusu	Bağlı Olduğu İlçe	Belde Adı	Nüfusu
Merkez İlçe	Aşağıçobanisa	2876	Gördes	Kayacık	1041
Merkez İlçe	Hacıhaliller	1196	Kırkağaç	Bakır	3181
Merkez İlçe	Hamzabeyli	800	Kırkağaç	İlyaslar	1451
Merkez İlçe	Karaağaçlı	2175	Kırkağaç	Karakurt	1964
Merkez İlçe	Selimşahlar	1437	Kırkağaç	Gelenbe	1827
Merkez İlçe	Yeniköy	1192	Kula	Sandal	1569
Merkez İlçe	Karaoğlanlı	1921	Kula	Gökçeören	2483
Merkez İlçe	Sancaklıbozköy	2124	Salihli	Sart	5127
Merkez İlçe	Sancaklığdecik	1123	Salihli	Taytan	2695
Merkez İlçe	Muradiye	7064	Salihli	Yılmaz	5706
Merkez İlçe	Yağcılar	997	Salihli	Adala	2156
Merkez İlçe	Üçpınar	1367	Salihli	Durasıllı	5173
Ahmetli	Gökkaya	1244	Salihli	Gökeyüp	2169
Akhisar	Akselendi	2376	Salihli	Mersinli	1571
Akhisar	Beyoba	2007	Salihli	Poyrazdamları	1801
Akhisar	Dağdere	2419	Saruhanlı	Dilek	2204
Akhisar	Kayalıoğlu	2063	Saruhanlı	Gökçe	1571
Akhisar	Mecidiye	1420	Saruhanlı	Gümülceli	1351
Akhisar	Medar	1875	Saruhanlı	Hacırahmanlı	2993
Akhisar	Süleymanlı	2082	Saruhanlı	İshakçelebi	1586
Akhisar	Balıca	1709	Saruhanlı	Koldere	3358
Akhisar	Zeytinliova	3588	Saruhanlı	Kumkuyucak	697
Alaşehir	Kavaklıdere	4913	Saruhanlı	Mütevelli	2.877
Alaşehir	Kemaliye	1599	Saruhanlı	Nuriye	1.184
Alaşehir	Killik	2477	Saruhanlı	Paşaköy	1.870
Alaşehir	Piyadeler	1552	Saruhanlı	Alibeyli	1.153
Alaşehir	Uluderbent	2885	Saruhanlı	Büyükbelen	2.843
Alaşehir	Yeşilyurt	3707	Saruhanlı	Halitpaşa	2.816
Demirci	Durhasan	588	Soma	Avdan	2.444
Demirci	Mahmutlar	1019	Soma	Cenkleri	3.602
Demirci	Borlu	2503	Soma	Turgutalp	10.009
Demirci	İcikler	1570	Soma	Yağcılı	642
Gördes	Çiçekli	1153	Turgutlu	Derbent	2.080
Gördes	Güneşli	2349	Turgutlu	Urganlı	4.975

Kaynak: TÜİK (ADNKS).

Manisa'daki ilçe merkezlerinin il merkezine uzaklığı 17 ile 158 km arasında değişmektedir. İl merkezine en yakın ilçe merkezi, 17 km ile Saruhanlı'dır. Bunu 31 km ile

Turgutlu ve 48 km'lik mesafe ile Akhisar ilçe merkezleri takip etmektedir. İl merkezine en uzak ilçe merkezleri ise Demirci (158 km) ve Selendi (155 km)'dir. Demirci'nin il merkezine en uzak ilçe konumunda yer almasının nedeni sahip olduğu engebeli topografya koşullarıdır (Tablo 6).

Tablo 6. Manisa İlindeki İlçelerin İl Merkezine Uzaklığı (km)

İlçe Adı	İl Merkezine Uzaklığı (km)
Ahmetli	52
Akhisar	48
Alaşehir	109
Demirci	158
Gölmarmara	66
Gördes	107
Kırkağaç	74
Köprübaşı	123
Kula	118
Salihli	71
Sarıgöl	128
Saruhanlı	17
Selendi	155
Soma	87
Turgutlu	31

Kaynak: Manisa Valiliği verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

IV. Sonuç

İdari coğrafya özellikleri yönünden incelemeye çalıştığımız Manisa ili, Ege Bölgesi'nin Asıl Ege Bölümünde yer almakta olup 1 il merkezi, 17 ilçe merkezi bulunmaktadır. İldeki 848 köy yerleşmesi ise Manisa ilinin büyükşehir olmasıyla birlikte idari bakımdan mahalleye dönüştürülmüştür. Manisa ili, 13.096 km² yüzölçümü ile ülkemizdeki 81 il arasında 17., nüfus miktarı bakımından ise 14. sırada yer almaktadır. Türkiye'nin 2014 yılı nüfus yoğunluğu km²'ye 101 kişi, Manisa ili ise ülke ortalamasının üstünde olup km²'ye 104 kişidir. Manisa ilinin büyükşehir ilan edilmesiyle birlikte il merkezinde Şehzadeler ve Yunusemre metropol ilçeleri kurulmuştur. 1367905 kişi olan il nüfusunun 370879 kişisi metropol merkez ilçelerden Şehzadeler ve Yunusemre ilçelerinde yaşamakta olup, il toplam nüfusunun % 27'sini oluşturmaktadır. Nüfus miktarı bakımından Yunusemre (204436 kişi) ve Şehzadeler (166443 kişi) en kalabalık ilçeleri oluştururken, Ahmetli (16104 kişi),

Gölmarmara (15384 kişi) ve Köprübaşı (14191 kişi) ilçeleri birbirlerine yakın nüfus değerleri ile ilin en az nüfuslu ilçelerini oluşturmaktadır.

Manisa ilindeki 848 köy yerleşmesindeki 441.649 kır nüfusu kentsel idari alan içerisinde kaldığı için şehir nüfusuymuş gibi gösterilmeye başlanmıştır. Oysa köylerin yasal düzenlemeyle mahalleye dönüşmesiyle ve Manisa Büyükşehir Belediye sınırları içerisinde kalmasıyla köylerde ekonomik ve sosyal hayatta hiçbirşey değişmemiştir. Ancak kır nüfusu yapılan yasal düzenlemeyle bir gecede kentli nüfusa dönüştürülmüştür. Ülkemizde 30 il büyükşehire dönüştürülmüştür. Dolayısıyla bu illerdeki köylerin tamamı mahalleye dönüştürülmüştür. Bu köylerin yaşambişimleri ve ekonomik faaliyet sahalarında bir değişiklik olmadığı için kırsal yerleşme ve yaşam biçimini sürdürmeye devam etmektedirler. Bu nedenle büyükşehir sınırları içerisinde kalan kırsal yerleşmelerin tesbit edilerek bunların nüfuslarının kır nüfusu olarak verilmesinin daha doğru olacağı kanatını taşımaktayız.

Ülkemizde idari taksimatta sık sık yapılan değişiklikler bu tür çalışmaların gerçekleştirilmesini zorlaştırmaktadır. Bunun yanında bu tip çalışmaların gündemdeki konuları teşkil etmesi sebebiyle dikkat çekici olduğu aşikardır. Ülkemizin her ilinin kendine özgü farklı bir coğrafi yapısı olduğu için bu tür çalışmaların ülkemizin daha iyi tanınması açısından yararlı olacağı kanısındayız.

Kaynaklar

- Arınç, K. (2011). “*Türkiye’nin Kıyı Bölgeleri*”. Erzurum: Eser Ofset Matbaacılık.
- Darkot, B. (1954). “Türkiye’nin İdari Coğrafyası Üzerine Düşünceler”, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi, 12, 35-46.
- Doğanay, H. (1997), Türkiye Beşeri Coğrafyası, Milli Eğitim Bakanlığı Yayın:2982, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi:877, Eğitim Dizisi:10, İstanbul 1997.
- Karakuyu, M. (2007). “Manisa Şehrinde Mahallelerin Tarihsel Gelişimi” Uluslararası İnsan Bilimler Dergisi, 4 (2), 1-20.
- Kocaman, S. (2014). “Kars İlinin İdari Coğrafya Analizi”, The Journal Of Academic Social Science Studies, 29, 271-292.
- Koçman, A. (1993). “*Ege Ovalarının İklimi*”, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Koday, Z., Erhan, K. (2013). “Rize İlinin İdari Coğrafya Analizi” Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 50, 39-54.
- Koday, Z., Erhan, K. (2008). “Erzurum İdari Coğrafya Analizi” Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8 (41), 231-248.
- Koday, Z., Erhan, K. (2015). “Türkiye’de Mülki İdare Bölümlerindeki ve Belediye Sınırlarındaki Değişikliğin Coğrafi Araştırmalara Etkisi (Artvin, Erzurum,

Rize Örneği”, Serhat Zaman, Ogün Coşkun (Ed.), Coğrafyaya Adanmış Bir Ömür Prof. Dr. Hayati Doğanay, (429-446), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Koday, Z. (2009). “İdari Coğrafya Özellikleri Bakımından Aziziye Metropol İlçesi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13 (2), 67-80.

Manisa Valiliği www.manisa.gov.tr (06.05.2015)

Orman ve Su İşleri Bakanlığı www.ormansu.gov.tr/ (04.05.2015).

Manisa İl Çevre Durum Raporu 2011, (06.05.2015).

Özçağlar, A. (2011). *İdari Coğrafya* (1. Baskı), Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.

Özçağlar, A. (1996). “Türkiye’nin İdari Coğrafyası Bakımından; Köy, Bucak, İlçe, İl, Belde Kavramı Üzerine Düşünceler”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi, 12, 7-24.

Özçağlar, A. (2005). “Türkiye’de Mülki İdare Bölümlerinin İdari Coğrafya Analizi” Coğrafi Bilimler Dergisi, 3 (1), 1-25.

Özçağlar, A. (2015). “Ege Bölgesi Ders Notları”, www.geography.humanity.ankara.edu.tr/ (29.04.2015).

Taşlıgil, N. (1992). “Manisa İlinin Nüfus Gelişimi ve Özellikleri” 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28, 227-240.

(<http://geography.humanity.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/277/2015/10/kiyi-ege1.pdf>, Erişim Tarihi: 29.04.2015).

(http://www.csb.gov.tr/db/ced/editordosya/manisa_icdr2011.pdf Erişim Tarihi: 04.05.2015).

(<http://www.manisa.gov.tr/genel-bilgiler>, Erişim Tarihi: 07.05.2015).

(<http://www.manisa.gov.tr/genel-bilgiler>, Erişim Tarihi: 05.05.2015).

(http://www.csb.gov.tr/db/ced/editordosya/manisa_icdr2011.pdf Erişim Tarihi: 04.05.2015).

(<http://www.manisa.gov.tr/genel-bilgiler>, Erişim Tarihi: 06.05.2015).

